

FERDINANDY GYÖRGY

Ambitio és ideáлизmus

„Amit benned szeretek, az az ambitio és az ideáлизmus” – írta anya emlékkönyvébe barátnője, Szabó Lili. „Maradj mindig ilyen, és mindenki szeretni fog.” Hát igen, anyám ilyen maradt. A baj csak az, hogy a prófécia másik fele mégsem vált valóra. A becsvágy és az ábrándozás úgy látszik összeférhetetlenek: idegenkedést váltanak ki, és nem szeretetet.

Álmodozni jóapám is szeretett. Hiányzott azonban belőle a másik összetevő, az igyekezet. Tíz év hiábavaló erőlködése után anyánk magára maradt. Mindez a háború utolsó évében történt, hajnalban már jól lehetett hallani, amint dübörög a front.

Így kezdődött ez az anyánkra szabott főszerep: három apró gyerekkel, egyszál magában, nekivágni a világháborúnak. Egyes-egyedül, mert a válás után a szüleivel is szakított: megteremtette magának az ambitio és az ideáлизmus melegágyát: a légüres teret.

Apánk rendelőjében rendezte be az irodáját, ez a különbejáratú lakásrész a válás és apa elköltözése után üresen maradt. Az első ügyfele egy képviselő volt. Egy sovány, karszalagos ember, aki fel-alá loholt a két egymásba nyíló utcai szobában, és ordítózva diktálta a leveleket.

Zajos lett a hát az orvosi rendelő diszkrét csendje után, anyánk írógépe úgy ropogott, mint a gépfegyverek. Az ügyfél pedig bömbölt, mintha meg akarta volna győzni anyát. Nyilván önmagát sem győzte meg, mert amikor kelet felől felerősödött a dübörgés, az utolsó emberig! – címen tollba mondta a végrendeletét, és követte a visszavonuló hadsereget.

Anyá nyilván csalódott. Egy ideig még hallgatta a menetdalokat, amiket karszalagos kliense az asztalon hagyott. „Bomben, bomben!” – énekelte egy daliás férfikórus. „Bomben auf Enge-land!” Csak így, különválasztva, nyilván a szótagszám miatt. Új ügyfél azonban nem jelentkezett, mint mondtuk, az üvöltöző derwis után, apa rendelőjét pedig hamarosan kiigényelte a visszavonuló hadsereg.

*

Magyarok voltak, a hadtáp. Karpaszományosok, akik csak tisztas távolságból követték az eseményeket. Egy alezredes vezényelte őket, az alezredesek elszaporodtak a háború utolsó éveiben. Volt közöttük egy tartalékos, aki mindenestől

apa rendelőjébe költözött. Meg egy közlegény, a csicskás, akit mindenki csak per Jánoska szólított.

Hogy napközben mivel foglalkoztak, azt nem lehetett kifigyelni. De estefelé a két utcai szobában megszólalt a zene. A tisztek ittak, énekeltek. Ittról Jánoska bőségesen gondoskodott. Volt úgy, hogy még hölgyek is megfordultak a hadtáp irodáiban. A tartalékos micsodája! – mondta ilyenkor mérgesen anyja.

A gramofonról lekerültek a menetdalok. „Engedd hogy / félaléltn / rád nehezédjék / tes-tem” – énekeltek karban a karpaszományosok. „Húnyt szemmel / most közeledjek / lassan a táj felé...” Argentín tangó, az argentinok szövetségesegek voltak, akárcsak a németek. Hogy merre lett volna az a táj, azt nem tudhatták a magunkfajta gyerekek. Tény, hogy odaát táncoltak a katonák, Jánoska késő éjszakáig kurblizott, a hölgyek nagyokat visítotak, hajnalodott, mire apa rendelője elcsendesedett.

Amikor megkezdtek a légitámadások, az utcai szobák után a pincét is kiigényelte a hadsereg. Ha megszólaltak a szirénák, libasorban levonultak a kazánházba.

– Riadó! – szóltak be hozzánk.

– Be vannak szarva! – kommentálta anyánk. És kikiabált, hogy nem érünk rá. A villanegyedet nem bombázza senki. Az angolszászok úriemberek!

– Bolsevista! – ordította az alezredes úr.

Odabent anyánk gúnyosan nevetett.

Hát tényleg, bombák akkor még nem hullottak a villanegyedre. De valami mégiscsak történt a légitámadások alatt. Amikor lefűjták a riadót, kirohantunk a kertbe. Repeszeket kerestünk, letisztogattuk őket, fényesre smirgliztem a gyűjteményemet.

Volt úgy, hogy míg mi odabent lapultunk, a ház körül teljesen letiporták a gyepet.

– Ejtőernyősök! – jelentette ki az alezredes.

Kijárási tilalom volt a légitámadások alatt, de a baracktolvajokra nem vonatkozott a rendelet.

*

Később mégiscsak egyre közelebb hullottak a bombák. Amikor felbőgték a szirénák, a villanegyed apró, földszintes házaiból óvóhelyekre – megerősített pincerendszerekbe – vonultak át az emberek.

A hadtáphoz akkor vonult be Béla bácsi. Ő segített anyának, hogy az éjszaka közepén átcipelje a légópincébe öcsémet, aki még csak fel sem ébredt. Anyánk hűgomat nyalábolta fel, én pedig rohantam mellettük a sötétben. A reflektorok ilyenkor már pásztázni kezdték az eget.

Béla bácsi keveset beszélt. Sovány, szőke férfi volt, törzsőrmesteri rangban. A légitámadások alatt kiálltak anyával a pince elé, odabent tilos volt a dohányzás, nyilván rosszul működtek a szellőztető rendszerek.

Később átköltözött hozzánk, anya a nappaliban, a díványon vetett neki ágycsuhát. Így gyorsabban kapkodtak össze minket, ha bejelentette a rádió, hogy támadás közeleg.

Mások is megpróbálkoztak ezzel a dívánnyal. A tartalékos, akinek bejárt a felesége, egyszer leitta magát és egész nap bent horkolt a nappaliban. De véglegesen csak a törzsőrmester – mint mondtuk, a törzs – rendezkedett be a szobában. A családja valahol a pesti oldalon élt, hazajárni azokban az időkben már nem lehetett.

Megszoktuk őt, észre se vettük. Béla bácsi – mondom – keveset beszélt. Néha, ha elmentem előtte, megsimogatta a fejemet.

Így jött el a karácsony. A szentestén a kertbe beálltak a teherautók, a hadtáp valahová nyugatabbra költözött. Nem maradt semmi utánuk. A gramofont elvitték, anya pedig kidobta a sok agyonjátszott Karády-lemezt.

Újév elején pedig bejöttek az oroszok. A ház tetejét addigra már lekapta egy légiakna, a kazánházból bújtunk ki a fényre, amikor kisütött a nap.

Odafent mindent széthordott a légnyomás, de Béla bácsi címe valahogyan megmaradt. Anya egy ideig még várta őt. El fog jönni – mondogatta – ha életben maradt.

Nem jött el. A kertben már énekeltek a cinkék. Ambitio és ideáлизmus. Anyánk némán lapátolta a romokat.

